

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح اصلاح ماده (۱۸۲) قانون آیین نامه
داخلی مجلس شورای اسلامی»

مخصوص صحن علنی

مشخصات طرح

مقدمه

دوره یازدهم - سال دوم

شماره ثبت:

۷۱۶

شماره چاپ:

تاریخ چاپ:

—

معاونت پژوهش‌های

اقتصادی

دفتر مطالعات بخش

عمومی

سایر دفاتر:

مطالعات حقوقی

تبیین موضوع

آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی روند رسیدگی مجلس شورای اسلامی به کلیات لایحه بودجه دولت را مشخص کرده است. در رویه کنونی آیین نامه، اگر کمیسیون تلفیق و صحن علنی رأی به رد کلیات بودجه بدهند، کلیات رد شده و لایحه به دولت عودت داده می‌شود. اما اگر کمیسیون تلفیق، کلیات لایحه بودجه دولت را تصویب کند و پس از حدود یک ماه بررسی و اصلاح جزئیات لایحه و ارجاع آن به صحن مجلس، کلیات لایحه در صحن رد شود، بازگشت لایحه به دولت یا کمیسیون تلفیق محل ابهام است.

این ابهام در بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ منجر به ایجاد اختلاف در تفسیر آیین نامه داخلی و دو نوع رفتار متفاوت شد. توضیح آنکه در سال ۱۳۹۹، لایحه پس از تصویب کلیات آن در کمیسیون تلفیق و رد کلیات در صحن علنی، به کمیسیون تلفیق عودت داده شد؛ در حالی که در سال ۱۴۰۰ در شرایطی کاملاً مشابه، لایحه برای اصلاح به دولت بازگردانده شد. این توضیحات در شکل شماره (۱) نیز نمایش داده شده است.

مسئله دیگر در رابطه با فرایند فعلی تعریف شده در آیین نامه داخلی مجلس، اتلاف وقت کمیسیون تلفیق (و کلیت مجلس) برای بررسی جزئیات بودجه است. در رویه کنونی، کمیسیون تلفیق پس از تصویب کلیات لایحه بودجه، وارد جزئیات بودجه شده و پس از جلسات فشرده که حدود یک ماه به طول می‌انجامد، گزارش نهایی خود را به صحن علنی ارسال می‌نماید. در حالی که در این مرحله ممکن است کلیات لایحه در صحن به تصویب نرسد و همانند سال ۱۴۰۰ به دولت عودت داده شود.

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

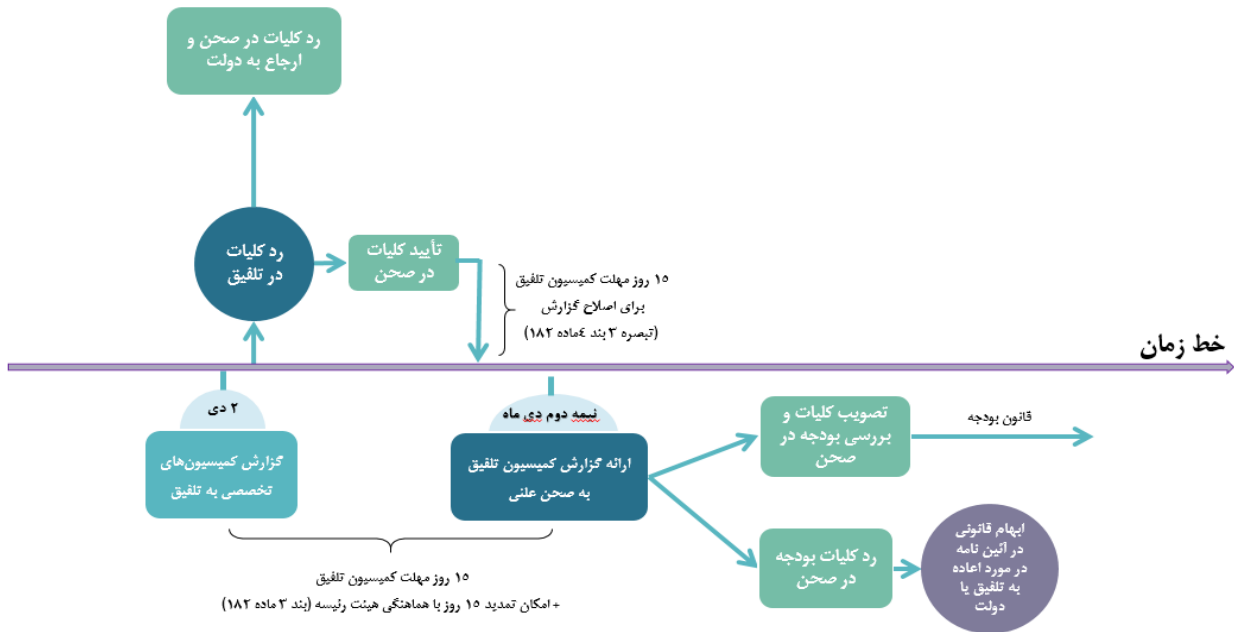
۲۳۰۱۷۹۰۰

تاریخ انتشار:

۱۴۰۰/۹/۲۳

شکل شماره (۱) بررسی بودجه در مجلس و ابهام رد کلیات

مرکز پژوهش‌های مجلس در گزارش تفصیلی «آسیب شناسی نقش مجلس در بودجه ریزی با توجه به تجربه بین‌المللی و الزامات اصلاح» به شماره مسلسل ۱۷۸۹۳، به بررسی تجارب بین‌المللی در این حوزه پرداخت. این مطالعه نشان می‌دهد که اگر مجلس به دنبال افزایش تأثیرگذاری بر جهت‌گیری‌های اصلی بودجه است، می‌بایست تصمیم خود درباره کلیات بودجه (رد یا تأیید) را زودتر به دولت اعلام نماید تا دولت فرصت بیشتری برای اعمال نظر مجلس و اصلاح جهت‌گیری‌های اصلی بودجه داشته باشد. در رویه کنونی در ایران، از آنجا که بررسی بودجه در کمیسیون‌های تخصصی ۱۰ روز و جلسات کمیسیون تلفیق حداقل ۱۵ روز به طول خواهد انجامید (که غالباً در عمل به بیش از ۳۰ روز افزایش می‌یابد)، لذا عملاً بررسی کلیات لایحه بودجه در صحن علنی، به هفته آخر دی ماه یا ابتدای بهمن ماه موکول می‌شود. طبیعتاً در صورت رد کلیات بودجه در این تاریخ، فرصت اصلاح اساسی در بودجه توسط دولت بسیار اندک خواهد بود و لذا اصلاح مهمی انجام نخواهد شد (تجربه سال‌های اخیر نیز گواه بر این امر است).

در راستای رفع این ابهام در رابطه با رویه فعلی بررسی کلیات بودجه در قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، طرح با شماره ۷۱۶ به ثبت رسیده است. در این طرح معین شده است که پس از رأی‌گیری در کمیسیون تلفیق درباره کلیات لایحه بودجه، گزارش کمیسیون در اولین جلسه علنی مجلس مورد رسیدگی قرار خواهد گرفت. در صورت رد کلیات بودجه در صحن علنی، لایحه برای اصلاح به دولت عودت داده می‌شود. همچنین در صورت تصویب کلیات بودجه در صحن علنی، رسیدگی به جزئیات منابع و مصارف در کمیسیون تلفیق ادامه خواهد یافت.

جمع‌بندی

بررسی کارشناسی نشان می‌دهد که پیشنهاد مطرح شده در طرح با شماره ۷۱۶ که در بخش قبل تبیین شد، می‌تواند ابهام موجود در آیین‌نامه داخلی (نامعلوم بودن اقدام قانونی در صورت تأیید کلیات در کمیسیون تلفیق و رد کلیات در صحن) را رفع نموده و ضمن افزایش فرصت اصلاح لایحه بودجه توسط دولت، نقش مجلس در تعیین جهت‌گیری‌های کلان بودجه را تقویت نماید. همچنین این اصلاح (دو شوری شدن لایحه بودجه)، همسو با تجارب نسبتاً موفق بین‌المللی است. البته شایسته ذکر است که رویه کلی بررسی بودجه در مجلس، در گزارش مفصل کمیسیون آیین‌نامه در خصوص طرح با شماره ثبت ۵۶۰ اصلاح شده است؛ ولی از آنجا که بررسی و تصویب این طرح زمان‌بر است، پیشنهاد می‌شود نمایندگان محترم با ماده واحده طرح دو فوریتی با شماره ثبت ۷۱۶ موافقت کرده و آن را به تصویب برسانند.